

FRANK VAN WEZEL OP HERHALING

De roemruchte jaren – nu voor de lezer van nu

Wat gebeurt er als een gewone onderwijzer opeens soldaat moet spelen? Frank van Wezel wordt tijdens de mobilisatie ingelijfd en belandt in een wereld van fluitjes, appels, bureaucratie, machtsmisbruik en absurde 'discipline'. Frank kijkt scherp, denkt dwars - en schrijft. Zijn satirische blik was bij de eerste verschijning zó raak dat het boek veel ophef veroorzaakte en zelfs in legermilieus als een steen in de vijver viel: eindelijk werd er hardop gelachen om het leger én om de angst die eronder zit.

A.M. de Jong (ook bekend van de immens populaire *Merijntje Gijzen*-romans en van *Bulletje en Bonestaak*) had een unieke gave: gewone mensen laten sprankelen – met humor, hart en sociale scherpte.

Frank van Wezel op herhaling is de moderne, toegankelijke versie van dit klassiek geworden verhaal: met vlottere taal, uitgelegde begrippen en een ritme dat aansluit bij hedendaagse jongeren. Zo beleef je De Jongs satire en spanning volop, zónder te struikelen over verouderde woorden en militaire vaktaal - en ontdek je waarom dit verhaal nog steeds verrassend actueel voelt.

Deze bewerking is gebaseerd op de tekst op de website van DBNL.nl.

van de tweede druk van 'Frank van Wezels roemruchte jaren'

die in 1928 verscheen bij De Arbeiderspers.

ISBN 9789085485797

een uitgave van GigaBoek

Inhoud

1. Ingelijfd	6
<u>2. Rekrutenschool</u>	30
<u>3. Voor officier bestemd</u>	43
<u>4. Officiersschool</u>	56
<u>5. De grote botsing</u>	68
<u>6. In het veldleger</u>	87
<u>7. Opnieuw in opleiding</u>	112
<u>8. Het veldleger in de stad</u>	133
<u>9. Lopend patiënt</u>	155
10. De burgerpet weer op	182
Woordenlijst (A–Z)	189

1. Ingelijfd

Misschien had Frank van Wezel zich vroeger, toen hij nog half kind en half kerel was, wel voor iemand heel bijzonders gehouden. Dat zou best kunnen, want in die tijd schreef hij vrij vaak gedichten. Niet altijd voor hetzelfde meisje - dat klopt - maar ook niet altijd in dezelfde stijl.

Later begreep Frank ineens hoe dat kwam.

Hij schreef namelijk niet alleen gedichten **voor** meisjes, maar ook gedichten **als** zijn favoriete schrijvers. De ene week wilde hij klinken als die dichter, de volgende week als een ander. En op een dag zag hij dat met pijnlijke helderheid in: hij was misschien helemaal geen dichter. Hij had alleen heel goed opgelet.

Frank glimlachte zuur toen hij het doorhad. Maar hij werd er niet wanhopig van. Niet gebroken, niet verbitterd. Daar was hij te nuchter voor.

Eigenlijk was Frank best gezond. Een beetje bijziend, ja. En hij had nog een andere 'afwijking' waar we later op terugkomen. Maar verder was hij vrij normaal. Niet groot, niet klein. Niet opvallend mager of dik. Niet overdreven verwaand, maar ook niet vreselijk bescheiden. Slim, maar niet geniaal. Gevoelig, maar doodsbang dat iemand het zou merken. En hij had een gloeiende hekel aan sentiment.

Kortom: een vrij complete Hollander. Alleen kwam hij uit het zuiden, en misschien had hij dáár zijn ronde, goedlachse karakter vandaan. En zijn feilloze gevoel voor humor.

Schoolmeester met grote plannen

Frank was onderwijzer geworden met een vast plan: hij zou het onderwijs maar kort doen. Zodra hij beroemd dichter was, kon hij later in interviews zeggen: 'In mijn onderwijzersperiode...' en dan leuke verhalen vertellen over kinderen in de klas.

Ja, jonge mensen die versjes schrijven, kunnen in vreemde dromen leven. Maar toen Frank ontdekte dat hij geen dichter was, gebeurde er iets onverwachts: hij ging juist beter lesgeven. Alsof die teleurstelling hem ineens rust gaf.

Zijn fanatieke literaire vrienden vonden dat verdacht. In hun ogen was dit het bewijs dat Frank een oppervlakkige ziel had. Een brave burger. Een soort kruidenier van de geest.

Maar Frank was gezellig, had een vast inkomen en hielp je als je hem

nodig had. Dus bleven ze toch met hem omgaan. Ze voerden in zijn bijzijn plechtige gesprekken over Kunst, Genialiteit en het Lijden van de Grote Geest. Tussendoor lieten ze subtiel merken dat zij natuurlijk wél die grote geesten waren.

Frank luisterde, glimlachte en prikte hen hoogstens met vriendelijke humor. Bijtend sarcasme paste niet bij hem. En omdat die vrienden zijn humor niet eens begrepen - ze verwachtten zoiets niet van een 'burgerman' - bleven ze ook nog eens goede vrienden.

Frank had wel één hardnekkige gewoonte: af en toe schreef hij proza. Soms strijdbaar, brutaler dan hij zelf in het echte leven was. Soms melancholiek, terwijl hij juist bekendstond als iemand met altijd een lach klaar. Het leek wel alsof er twee Franks bestonden: eentje voor de buitenwereld en eentje die zich in zinnen verstopte.

Zijn vrienden vonden proza zonder 'poëtische inslag' eigenlijk een ramp. Frank knikte braaf en zei dat hij het ermee eens was. En toch schreef hij soms weer. Dan haalde hij zijn schouders op en zuchtte: 'Ik kan het niet laten.'

Een school die bijna prettig was

Intussen was Frank uitgegroeid tot een toegewijde schoolmeester. Hij hield van zijn klas en van de kinderen. Hij had een klassieke afkeer van rondreizende bovenmeesters - die waren er toen echt - en een gematigde verachting voor inspecteurs en andere controleurs die, aangesteld door een geheimzinnige macht, af en toe met onwennige ogen kwamen kijken of hij zijn werk wel 'goed' deed.

Frank vond dat belachelijk. Je controleert geen schoolmeester alsof hij een machine is.

Als die controle niet bestond, en als het salaris wat hoger was geweest dan een hongerloon, dan zou zijn leven één lang loflied op het vak zijn. Nu vloekte hij regelmatig op 'de schoolmeesterij', op roosters, plannen, regels, verordeningen. Hij zwoer met grote woorden dat het voor een fatsoenlijk mens niet uit te houden was.

En toch hield hij het uit.

Want op school ging hij rustig zijn gang. Vakken die hij 'kletsvakken' vond, liet hij half liggen. Die tijd gebruikte hij juist voor de vakken die er volgens hem wél toe deden. En omdat hij een bovenmeester had die zelf ook schoolmeester in hart en nieren was, én democraat, bleef Franks strijd tegen onvrijheid vooral een principiële, academische oorlog - fel gevoerd,

maar zonder echte schade.

De hogere controleurs hinderden hem trouwens ook niet veel. Het personeel beduvelde die heren op een vriendelijke manier: ze deden alsof ze precies uitvoerden wat de inspecteur wilde, maar in werkelijkheid kregen ze hooguit een 'half ons' mee in plaats van 'het volle pond'. Iedereen tevreden. Vooral de inspecteur, die naar huis ging met het idee dat hij gezag had uitgeoefend.

Frank was dus een schoolmeester zoals er gelukkig velen zijn: niet opvallend, maar degelijk. Nuchter en praktisch. In een land waar je te ver kunt kijken en te veel tegelijk kunt overzien om overal hoogmoed van te krijgen.

De oorlog en de grote leugen

Toen de oorlog uitbrak, had Frank het eerst onmogelijk gevonden - net als bijna iedereen. En net als iedereen zat hij verbijsterd toen het onmogelijke tóch gebeurde.

Er kwam dat vreemde gevoel bij: je leeft 'in een grote tijd'. Alsof massamoord automatisch iets groots is. Dat hadden ze ons van jongs af ingeprent.

Frank wist even niet wat hij moest doen. Hij voelde zelfs een korte neiging om alles te laten vallen - zijn meisje, zijn school, zijn boeken, zijn proza - en naar Frankrijk te gaan om daar te vechten tegen het Pruisische militarisme dat, volgens velen, vernietigd moest worden.

Maar de kans dat Nederland ook meegesleurd zou worden, hield hem tegen.

En toen Nederland er, tot ieders verbazing, buiten bleef - terwijl de oorlog allang voorbij had moeten zijn - raakte Frank steeds meer moe van de gruwel. Dag na dag stonden de kranten vol met verhalen over slachtpartijen. Na een tijdje verlangde hij er niet meer naar om 'mee te doen'. Hij voelde walging. En medelijden. En vooral de groeiende overtuiging dat je de wereld niet zuivert met geweren, maar met gedachten - hoe vaag dat ook klinkt.

Op het kleine vredeseiland aan de Noordzee ging het leven ondertussen stoever. En terwijl de nood bij veel mensen toenam, stroomde het geld juist de kisten van enkelen binnen. Hoe hoger de prijzen, hoe groter de winst van de happy few.

Het leven was ziek geworden. En die ziekte bleek hardnekkig.

Er groeide ook een sprookje: dat het Nederlandse leger door de snelle

mobilisatie de oorlog buiten de grenzen hield. Dat verhaal werd steeds sterker, en de militaire autoriteiten genoten ervan. Ze bralden en paradeerden. Sabels kletterden, sporen rinkelden. Ze liepen langs het ‘gewone volk’ alsof dat volk er was om bevelen te slikken.

En ze riepen steeds meer mannen onder de wapens.

Toen bedachten ze een nieuwe truc: de Landstorm. Daarmee konden ze ook mannen oproepen die in de laatste jaren ‘vrij’ geloot hadden en dus dachten dat ze klaar waren.

Cor, het wonderkind en de oproep

In die tijd was Frank getrouwd. Zijn vrouw heette Cor. Ze keken elke dag vol verbazing naar hun eerste kind: een jongetje dat, zoals alle eerstgeboorenen, natuurlijk een compleet wonderkind was.

Nog nooit had iemand zo geniaal met zijn voetjes geschopt, zo uitzonderlijk gelachen, zo prachtig gekraaid. Het was nog onduidelijk of hij later een groot musicus of een enorme schilder zou worden, maar dat hij bijzonder was, zag iedereen meteen.

Hij had zelfs steenkool uit de kit gegeten toen hij nog geen acht maanden oud was. Dat vonden Frank en Cor vooral een bewijs van talent.

Toen kwam het plan van de minister van Oorlog: mannen van negenentwintig jaar moesten óók nog als rekrut onder de wapens. Frank viel precies in die groep.

Cor en Frank keken elkaar aan en dachten allebei: *dit gaat nooit gebeuren.*

De Tweede Kamer stemde het plan zelfs weg. De minister, generaal Bosboom, voelde zich beledigd en stapte op. De premier Cort van der Linden nam het tijdelijk over.

Maar toen gebeurde het wonderlijke: Cort deed alsof er geen ‘nee’ van het parlement was geweest en riep de lichterding toch op. Alsof het parlement iets zei en iemand anders antwoordde: ‘Dank je, maar we doen het toch.’

En zo kreeg Frank van Wezel op een dag een papier in handen dat zijn leven even optilde en verplaatste.

Een oproep.

Niet vriendelijk, niet onderhandelbaar.

Gewoon: melden.

Frank las het en voelde iets raars. Alsof er in Den Haag iemand aan een touwtje trok dat aan zijn bestaan vastzat.

Bellevue

Op de ochtend dat hij zich moest melden, was het bij Bellevue al vroeg druk. Mannen kwamen van alle kanten aanlopen. Sommigen met hun vrouw naast zich. Soms met kinderen erbij, die er stijf en ernstig uitzagen, alsof ze niet precies begrepen wat er gebeurde maar wel voelden dat het belangrijk was.

Frank bleef even staan kijken.

Wat hem opviel: veel mannen hadden hun nette pak aangetrokken. Alsof ze naar een feest gingen. Maar hun gezichten zeiden iets anders: ze keken alsof ze naar de tandarts moesten. Of erger.

En wat voor 'soldaten' waren dit eigenlijk?

Frank zag dikke snorren, hangende wangen, stijve benen. Veel mannen leken opeens ouder dan negenentwintig. Frank voelde zich tussen hen bijna jong, hoewel hij zelf ook een volle bruine baard had.

Sommige mannen namen afscheid van hun vrouw, maar het ging onhandig. Ze wilden haar misschien stevig vasthouden, haar zoenen, even voelen dat ze bij elkaar hoorden. Maar er was altijd wel iemand die er een grap over zou maken. Dus deden ze stoer.

Ze gaven een hand. Ze trokken een nors gezicht. Ze zeiden luchtig: 'Nou... tot straks.'

De vrouwen bleven achter met natte ogen. Kinderen zwaaiden en riepen. Maar veel vaders keken niet om, niet omdat ze hun gezin niet belangrijk vonden, maar omdat het anders té echt werd.

Frank voelde dat er iets scheef zat: niemand had hier zin in. Niemand stond te juichen dat hij het vaderland mocht dienen. Het was alsof iedereen tegelijk in een slechte grap beland was.

En toch liep iedereen braaf naar binnen.

Binnen bij de ingang stonden agenten en mannen in uniform die deden alsof dit alles volkomen normaal was. Iedereen rommelde in zijn jaszak naar dat ene kaartje dat alles besliste: de oproepingskaart.

De man in rij elf

Op het trottoir, vlak voor de deur, stond ineens een brede kerel. Hij trok zijn kleine blonde vrouw naar zich toe en zoende haar vol op de mond, midden op straat.

Een paar jongens maakten meteen smakkende geluiden en deden alsof ze publiek waren.

De man keek ze aan, alsof hij dacht: *laat ze maar*. Hij keek zijn vrouw nog

één seconde na, draaide zich toen om en ging naar binnen.

Frank merkte dat hij hem opeens sympathiek vond. Hij stapte achter hem aan.

Bij de zaal stond een sergeant met een gezicht alsof hij al duizend mannen had gezien en geen zin had in nummer duizend-en-een.

‘Alstublieft,’ bromde de brede man. ‘Van Wezep J., elfde rij nummer der-tien.’

De sergeant keek alsof hij dat al wist.

‘En regel bij het plaatsen maar wat beters voor me,’ voegde de man er meteen aan toe, alsof hij in een café een kruk bestelde.

Frank schoot hard in de lach.

De man keek om. Niet boos. Alleen nieuwsgierig: wat is er zo grappig?

‘Ik zit op nummer twaalf,’ zei Frank. ‘Ook elfde rij. Maar dat is logisch: ik ben schoolmeester.’

De sergeant keek op de kaart. ‘Van Wezel, F.’ En hij duwde ze de zaal in.

In de zaal

Binnen was het een brommende massa. Mannen die elkaar niet kenden, maar ineens toch bij elkaar hoorden. Ze schuifelden door de rijen, zochten hun nummer, gingen zitten en deden alsof het een vergadering van de buurtvereniging was.

Frank en zijn nieuwe buurman zaten naast elkaar en voelden, zonder het hardop te zeggen, iets dat op opluchting leek.

Tenminste niet alleen.

Het vreemde was: Frank vond het niet raar dat die onbekende kerel hem meteen met ‘jij’ aansprak. Alsof je, zodra je hier zat, vanzelf in dezelfde ploeg zat.

‘Jij krijgt toch steun?’ vroeg Frank. ‘Omdat je getrouwd bent?’

‘t Zal me wat zijn,’ zei de man zuur. ‘Drie koters thuis en me moeder. Ze kunnen de koorts krijgen met hun Landstorm. Ben jij ook getrouwd?’

‘Ja,’ zei Frank. ‘Eén kind. Negen maanden.’

‘Boffer,’ oordeelde de man. Hij knikte naar het podium. ‘Kijk ze daar zitten met hun sterren. Net alsof wij hun eigendom zijn.’

Frank lachte. Hij merkte dat hij deze buurman meteen mocht.

‘Je bent niet enthousiast,’ zei Frank.

De man trok zijn mond scheef. ‘Bah. Hoe verdragen mensen het?’

‘Ik stond daarstraks buiten te denken,’ zei Frank. ‘Ik kom steeds op hetzelfde: het is de Staat. Iets onzichtbaars dat je duwt.’

‘De Staat?’ snauwde de buurman. ‘Schijt aan de Staat. De Staat is óók rot.’
‘Maar waarom kom je dan?’

De man haalde zijn schouders op. ‘Omdat je ommers mot.’

‘Je kan weigeren,’ zei Frank.

‘Zou ik doen, als ik alleen was. Maar dan laten ze me wijf en de kleinen verrekken. Dus nou mot ik wel.’

Frank knikte. Plots voelde hij hoe dun vrijheid kan zijn als er kinderen thuis zitten.

Bosboom

Iemand riep om stilte. Een officier met een kraakstem begon iets te brullen. Er werd teruggeroepen. Heel even leek het alsof het zou ontsporen, alsof vijftig mannen tegelijk zouden besluiten: *nu is het klaar*.

En precies op dat moment deed iemand achterin de officier na: diezelfde kraakstem, diezelfde gebaren, overdreven en perfect.

Een bulderend gelach barstte los. Zelfs op het podium lachten ze witjes mee, zo’n lach van mensen die vooral willen laten zien dat ze ‘ook gewoon mens’ zijn.

Toen begon het opnoemen van namen.

De sergeant riep hard. Overal werd gemompeld. Sommige namen riepen flauwe grappen op. De sfeer was nog half gezellig.

Totdat er één naam klonk waar iedereen wakker van werd: Bosboom.

De gevallen minister. De man van die wet. De naam die bijna een scheldwoord was geworden.

In één klap werd het geen grap meer. Gemopper werd roepen. Roepen werd schelden. Er kwamen woorden uit monden die thuis nooit hardop zouden klinken.

‘Lynchen!’ riep iemand.

En Frank riep mee - en schrok zelf van zijn eigen stem.

Maar hij zat in de golf. In dat rare moment waarop je niet meer alleen bent, maar onderdeel van een massa. Alsof je even geleend wordt door de menigte.

Achter de trom aan

Uiteindelijk liep de zaal leeg. Groepjes werden gevormd. Bevelen werden uitgedeeld alsof iedereen al soldaat was, terwijl ze nog in hun nette jas stonden.

Toen waren Frank en zijn buurman aan de beurt.

Daar stond het: een tamboer met een trom. En een luitenant die, op een toon alsof hij de weg wees naar de tramhalte, zei dat ze maar moesten proberen in de pas te blijven.

‘Voorlopig zijn jullie nog burgers,’ zei hij erbij.

Toen begon de trom te roffelen.

En daar gingen ze.

Een groep onwennige mannen. Te netjes. Te oud. Ze probeerden onbevangen te kijken, maar je zag aan alles dat ze bang waren om belachelijk gemaakt te worden.

Langs de straat stonden jongens op fietsen en mannen met grote monden.

‘Wat een soldaten!’ riep er eentje. ‘Een compagnie opa’s!’

‘Hé, rekrut!’ riep een ander. ‘Mag ik in je baard klimmen?’

Er werd gelachen. Hard. Wreed.

Frank voelde zijn wangen warm worden. Hij had nog nooit zo sterk gevoeld dat een baard niet alleen haar is, maar ook een handvat voor spot.

Zijn buurman siste: ‘Dat is nou het volk waar je voor in dienst mot.’

Frank keek strak voor zich uit. ‘Laat ze kletsen,’ zei hij kort. ‘Die snotneuzen komen ook aan de beurt.’

Ze liepen door, tot aan de pont over het IJ.

Over het IJ

Het IJ glansde in de ochtend alsof de wereld er niets mee te maken had. Sleepbootjes pruttelden voorbij. Even leek het alsof Frank daar naar kon blijven kijken, als een ontsnapping.

Maar er was geen tijd voor dagdromen.

Ze werden de pont op geduwd. Het ding kraakte en schoof los van de oever. Aan de overkant wachtte een kale wereld: terrein, barakken, gebouwen die naar zweet en bevelen zouden ruiken.

Toen ze aan land kwamen en over het harde, dorre terrein liepen, voelde Frank iets dat hij vaag herkende.

Zoals op je eerste schooldag, wanneer je denkt: *bier hoor ik nu bij...* terwijl je het eigenlijk niet wilt.

Maar dit was erger.

Want dit voelde alsof hij verder van gisterenavond af was dan van zijn hele jeugd.

In een loods die slecht geventileerd was en ondraaglijk heet, sloeg de geur hem tegemoet: zweet, olie, eten, ongewassen lijven.

Binnen een paar minuten stond alles vol lawaai. Vier groepen van vijftig

man: nieuwsgierig, luidruchtig en kritisch, alsof ze samen een nieuwe soort gevangenis inspecteerden.

‘De paarden van me baas staan beter onder dak,’ oordeelde een koetsier.

‘Die zijn ook kostbaarder,’ zei iemand bitter.

‘Je stikt hier,’ hijgde een ander. ‘Moeten we nou al dood?’

Ergens liet iemand een geluid horen dat in nette kringen verboden is, maar hier meteen als een overwinning klonk. Een soldaat met een bezem - de corveeër - riep er een opmerking bij in plat Amsterdams, en iedereen schoot in de lach.

Frank merkte dat er, tegen wil en dank, iets begon te ontstaan.

Een ruwe vorm van kameraadschap.

Alsof je, zodra je samen in de hitte staat, automatisch een beetje bij elkaar hoort.

In die loods ging het er meteen aan toe alsof je op een druk station was beland waar niemand de weg wist, maar iedereen wél schreeuwde.

Aan één kant stonden tafels. Daarachter zaten mannen met pennen, stapels papier en een blik alsof ze vanmorgen hadden besloten dat mensen vervelend zijn.

‘Naam!’

‘Geboortedatum!’

‘Beroep!’

‘Getrouwd? Kinderen?’

Je moest alles zeggen alsof je een pakketje kwam afhalen.

Frank schoof langzaam mee in de rij. Naast hem stond een man die eruitzag alsof hij per ongeluk de verkeerde deur van het concertgebouw had genomen: net pak, keurig haar, een sjaaltje dat zelfs in deze hitte nog chic bleef zitten.

‘Wat doet u?’ vroeg Frank.

‘Notaris,’ zei de man. Hij keek naar de loods alsof hij een rare vlek op zijn brillenglas zag. ‘En ik ben bang dat dit... hoe zal ik het zeggen... een aanval is op de beschaving.’

‘Dat is een mooie zin,’ zei Frank.

‘Dank u,’ zei de notaris, alsof hij een compliment kreeg over een deursklink.

Achter hen bromde de buurman uit de elfde rij - Van Wezep - iets onverstaanbaars dat waarschijnlijk niet geschikt was voor papier.

Toen Frank aan de beurt was, keek de schrijver achter de tafel hem aan alsof hij Frank persoonlijk verantwoordelijk hield voor al het werk van

vandaag.

‘Van Wezel,’ zei Frank.

‘Waar vandaan?’

‘Uit Amsterdam.’

‘Beroep?’

‘Onderwijzer.’

De man knikte, maar zonder respect. Hij schreef. Toen keek hij op.

‘Lengte?’

Frank noemde het.

‘Gezond?’

‘Redelijk,’ zei Frank.

De schrijver grijsde, alsof dat precies het verkeerde antwoord was.

‘Nog wat?’ vroeg Frank.

De schrijver tikte met zijn pen. ‘Je bent nu nummer...’ Hij zei een nummer alsof het een diagnose was. ‘Daarheen. Wachten.’

Frank liep verder. En toen begon het tweede deel van het ritueel.

Het omkleden: weg burger, hallo soldaat

Aan de zijkant van de loods stonden banken en rekken. Iemand riep dat ze hun kleren uit moesten doen.

‘Uit?’ vroeg een man met een snor. ‘Hier?’

‘Ja,’ riep een sergeant, alsof dat al honderd keer was uitgelegd. ‘Alles. Opschieten.’

Er ging een golf van gêne door de groep. Niet omdat mannen elkaar nooit halfnaakt zien - dat gebeurt bij sport ook - maar omdat het hier niet vrijwillig was. En omdat er direct een smaak van vernedering in zat.

Frank trok zijn jas uit, zijn overhemd, zijn broek. Hij voelde de warmte van de loods meteen op zijn huid slaan. Overal zag je witte buiken, magere borstkasjes, dikke benen, een bos rughaar hier, een schrale schouder daar. Het was een soort tentoonstelling van Nederlandse lichamen die nooit voor een tentoonstelling bedoeld waren.

Van Wezep keek om zich heen en zei luid: ‘Nou, dit is gezellig. We zijn d'r klaar voor, jongens. Morgen de parade.’

Er werd gelachen. Echte lach, opgelucht. Humor was het enige wat nog van henzelf was.

Toen kwam de uitgifte.

Je kreeg een stapel spullen in je handen gedrukt alsof je boodschappen deed, maar je mocht niet kiezen.